

Regimul juridic al actelor oficiale străine folosite ca mijloace de probă în România

Conf. univ. dr. Șerban-Alexandru Stănescu

Facultatea de Drept, Universitatea din București

Rezumat: Actele oficiale constituie uneori fundamentul drepturilor dobândite de către părți în străinătate, ceea ce poate determina ca, pentru valorificarea lor în România, să fie necesară prezentarea acestora în fața autorităților române.

Pornind de la această realitate, prezentul studiu își propune două obiective. În primul rând, sunt analizate mecanismele juridice stabilite la nivel național și internațional pentru certificarea, în statul forului, a caracterului oficial al înscrisurilor întocmite într-o altă țară și, totodată, pentru a depăși obstacolul pe care principiul suveranității naționale l-ar putea reprezenta în calea recunoașterii efectelor decurgând dintr-un asemenea caracter. În al doilea rând, articolul examinează întinderea efectelor pe care actele oficiale străine le produc în România, respectiv forța probantă pe care acestea o au cu privire la situația juridică pe care o reflectă.

Cuvinte cheie: acte oficiale străine; apostilare; supralegalizare; forță probantă; Convenția de la Haga privind suprimarea cerinței supralegalizării.

The legal regime of foreign official documents used as evidence in Romania

Abstract: Official documents sometimes constitute the basis of the rights acquired by the parties abroad, which may determine that, in order to capitalize on them in Romania, it is necessary to present them before the Romanian authorities.

Starting from this reality, the present study proposes two objectives. First, it examines the legal mechanisms established at national and international level for certifying, in the forum State, the official character of documents drawn up in another country and, at the same time, in order to overcome the obstacle that the principle of national sovereignty could represent to the recognition of the effects arising from such a character. Secondly, the article examines the extent of the effects that foreign official documents produce in Romania, respectively the probative force they have regarding the legal situation they reflect.

Keywords: foreign official documents; apostille; superlegalization; probative force; Hague Convention Abolishing the Requirement of Legalisation.

INTRODUCERE

Premisa acestui studiu o reprezintă nașterea în străinătate a unor raporturi juridice în conținutul cărora se află drepturi pe care titularii lor doresc ulterior să le valorifice în România. Situația descrisă poartă, în dreptul internațional privat, denumirea de conflict de legi în timp

și spațiu¹. Uneori, nașterea acestor drepturi a presupus intervenția unor autorități ori a altor instituții abilitate ale statului străin, concretizată în emiterea unor acte oficiale (precum acte de stare civilă, diplome de studii, hotărâri judecătorești, acte întocmite de notarii publici etc.). În cazul contestării în România a drepturilor menționate, poate fi necesară prezentarea temeiului lor, respectiv a actului oficial străin (în sensul de *instrumentum*, în fața instanței judecătorești ori arbitrale, a autorității administrative sau a altei entități abilitate de lege să examineze dreptul pretins (notarul public, executorul judecătoresc etc.), desemnate generic în continuare prin termenul „instanță”.

În situația descrisă, două probleme principale se evidențiază. Cea dintâi privește posibilitatea verificării de către instanță a împrejurării că, într-adevăr, înscrisul prezentat reprezintă un act oficial străin, adică un act întocmit de o autoritate sau de o instituție competentă a unui alt stat. Cea de-a doua vizează măsura în care un înscris întocmit într-o țară străină poate constitui în România un act oficial, ceea ce presupune ca prerogativele entității emitente să se exercite dincolo de granițele propriului stat.

Prezentul studiu examinează, pe de-o parte, mecanismele juridice configurate la nivel național și internațional pentru depășirea celor două categorii de obstacole, astfel încât actul oficial străin să producă efecte în România, iar, pe de altă parte, întinderea acestor efecte, respectiv forța probantă pe care actele oficiale străine o au în fața autorităților române.

I. NOȚIUNEA DE ACT OFICIAL STRĂIN

Noțiunea evocată este reținută în denumirea marginală a art. 1.093 C.pr.civ., care se referă la „actele oficiale publice”, o definiție a acestora putându-se desprinde din alin. (1) al articolului menționat, potrivit căruia „actele publice întocmite sau legalizate de o autoritate străină sau de un agent public străin pot fi produse în fața instanțelor române numai dacă sunt supralegalizate (...)”². Deși dispoziția legală citată nu clarifică semnificația termenilor utilizați („act public”, „autoritate străină”, „agent public străin”), câteva concluzii preliminare se pot desprinde: pe de-o parte sensul noțiunii de „act” este acela de înscris, câtă vreme dispoziția legală se referă la „actele publice întocmite sau legalizate”, pe de altă parte, acesta emană de la o instituție a unui stat străin sau de la o altă entitate căreia respectivul stat i-a conferit prerogativa de a-l emite, iar, în al treilea rând, forța sa probantă nu este implicită, ci condiționată de parcurgerea unei proceduri.

Pentru o conturare mai precisă a semnificației noțiunii de „act oficial străin” este necesară extinderea demersului de definire în afara art. 1.093 C.pr.civ.

¹ A se vedea: D.A. Sitaru, *Drept internațional privat. Partea generală. Partea specială - Normele conflictuale în diferite ramuri ale dreptului privat*, Ed. C.H. Beck, București, p. 120 și urm.; I. Macovei, *Tratat de drept internațional privat*, Ediția a II-a revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, p. 41; B.M.C. Predescu, *Tratat de drept internațional privat. Partea generală: Teoria conflictualistă. Partea specială: Norme conflictuale în diverse materii. Procesul civil internațional*, Ed. Universul Juridic, București, 2025, p. 254 și urm.; C.P. Buglea, *Dreptul internațional privat român din perspectiva reglementărilor europene aplicabile în domeniu și a Codului civil român*. Ediția a IV-a, revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2025, p. 66 și urm.

² Pentru o analiză a acestei dispoziții legale, a se vedea: I. Leș, *Codul de procedură civilă. Comentariu pe articole*. Ediția 3, Ed. C.H. Beck, București, 2022, p. 1612 Ș.A.I. Stănescu în *Noul Cod de procedură civilă. Comentat și adnotat. Volumul II – art. 527-1.134* (coord. V.M. Ciobanu, M. Nicolae), Ed. Universul Juridic, București, 2016, p. 1710 și urm.; F.G. Păncescu în *Noul Cod de procedură civilă. Comentariu pe articole. Vol. II. Articol 456-1134*. Ediția a 2-a (coord. G. Boroi), Ed. Hamangiu, București, 2016, p. 1036; C. Dariescu, *Fundamentele dreptului internațional privat*. Ediția a VI-a revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2023, p. 111 și urm.

Un prim reper îl constituie dispozițiile art. 269 C.pr.civ. conform cărora: „(1) Înscrisul autentic este înscrisul întocmit sau, după caz, primit și autentificat de o autoritate publică, de notarul public sau de către o altă persoană investită de stat cu autoritate publică, în forma și condițiile stabilite de lege. Autenticitatea înscrisului se referă la stabilirea identității părților, exprimarea consimțământului acestora cu privire la conținut, semnătura acestora și data înscrisului. (2) Este, de asemenea, autentic orice alt înscris emis de către o autoritate publică și căruia legea îi conferă acest caracter”. Din corelarea celor două texte rezultă că înscrisul autentic reprezintă o specie a actului oficial, genul proxim constituindu-l întocmirea ambelor înscrisuri de către o persoană investită cu autoritate publică. Diferența specifică a înscrisului autentic este determinată de verificările efectuate de către agentul instrumentator, enumerate de art. 269 alin. (1) teza a II-a C.pr.civ, dar nereținute de art. 1.093 C.pr.civ. Rezultă că actul oficial străin, a cărui forță probantă este condiționată de parcurgerea procedurii instituite de art. 1.093 C.pr.civ., nu se limitează la înscrisurile autentice străine, criteriul reținut de textul legal fiind mai curând acela al emitentului actului decât al conținutului acestuia.

În consecință, semnificația noțiunii de „act oficial” se apropie mai curând de aceea a „înscrisului oficial” definit de art. 178 alin. (2) C.pen., respectiv, un înscris care emană de la o autoritate publică, de la o instituție publică, de la o persoană juridică administrând bunuri proprietate publică ori de la un funcționar public (persoană care exercită un serviciu de interes public pentru care a fost investită de către o autoritate publică sau este controlată ori supravegheată de aceasta)³. Astfel cum se poate observa, art. 178 alin. (2) C.pen., întocmai ca și art. 1.093 C.pr.civ. califică un înscris ca fiind oficial în funcție de emitentul său, iar nu de conținutul acestuia. Corelația dintre cele două texte poate explica și asocierea termenului „public” noțiunii de „acte oficiale” reglementate de art. 1.093 C.pr.civ. Apreciez, totuși, că structura obținută este una pleonastică, câtă vreme noțiunea de „act oficial” are în vedere natura emitentului său, respectiv o instituție sau autoritate publică ori o altă entitate căreia aceasta i-a conferit o asemenea competență, iar termenul „public” are o semnificație similară.

În fine, art. 1 din Convenția cu privire la suprimarea cerinței supralegalizării actelor oficiale străine, adoptată la Haga la 5 octombrie 1961⁴ [în continuare „Convenția de la Haga (1961)"] definește de o manieră analitică (enumerativă) noțiunea de „act oficial” ca reprezentând: „a) documentele care emană de la o autoritate sau de la un funcționar al unei jurisdicții a statului, inclusiv cele care emană de la ministerul public, de la un grefier sau de la un executor judecătoresc; b) documentele administrative; c) actele notariale; d) declarațiile oficiale, cum ar fi: cele privind mențiuni de înregistrare, viza de investire cu dată certă și legalizări de semnătură, depuse pe un act sub semnătură privată”. Enumerarea este relevantă întrucât Convenția de la Haga (1961) are același obiect de reglementare ca și art. 1.093 C.pr.civ., respectiv stabilirea procedurii la care trebuie supuse actele oficiale străine pentru a

³ Conform art. 178 alin. (2) C.pen., „Înscris oficial este orice înscris care emană de la o persoană juridică dintre cele la care se referă art. 176 ori de la persoana prevăzută în art. 175 alin. (2) sau care aparține unor asemenea persoane”. Potrivit art. 176 C.pen., „Prin termenul public se înțelege tot ce privește autoritățile publice, instituțiile publice sau alte persoane juridice care administrează sau exploatează bunurile proprietate publică”. În fine, conform art. 175 alin. (2) C.pen., „(...) este considerată funcționar public, în sensul legii penale, persoana care exercită un serviciu de interes public pentru care a fost investită de autoritățile publice sau care este supusă controlului ori supravegheerii acestora cu privire la îndeplinirea respectivului serviciu public”.

⁴ România a aderat la această convenție prin O.G. nr. 66/1999 (publicată în M. Of. 408 din 26 august 1999, cu ultimele modificări aduse prin Legea nr. 202/2010).

putea fi utilizate ca mijloace de probă într-o altă țară.

Față de cele ce precedă, apreciez că, prin noțiunea de „act oficial public” la care se referă de art. 1.093 C.pr.civ., legiuitorul român a avut în vedere un act emis de o autoritate publică, de o instituție publică sau de o altă entitate căreia i s-a conferit de către acestea competența de a exercita un serviciu public. În consecință nu se va include în această categorie un înscris pentru a cărui valabilitate este suficient să fie întocmit și semnat de către persoane de drept privat (desemnat în dreptul român prin sintagma „înscris sub semnătură privată”⁵).

În fine, o întrebare legitimă este aceea dacă o instanță română ar fi sau nu în măsură să se pronunțe cu privire la caracterul oficial ori privat al unui act (înscris) ce îi este prezentat de către părți, pentru a stabili dacă valoarea sa probatorie este condiționată de parcurgerea procedurii prevăzute de art. 1.093 C.pr.civ. Apreciez că, în realitate, răspunsul este mai simplu decât ar părea a fi la prima vedere. Astfel, indiferent dacă procedura ce trebuie parcursă pentru a conferi forță probatorie specifică unui act oficial străin este reglementată de art. 1.093 C.pr.civ. sau de Convenția de la Haga (1961), aceasta presupune o confirmare a actului de către autoritățile statului în care acesta a fost emis. Rezultă, așadar, că statutul de act oficial străin este atestat, în realitate, de către autoritățile cele mai în măsură să cunoască situația concretă. De aceea, este suficient ca, în cadrul unei proceduri pendinte în fața unei instanțe române, să se invoce calitatea de act oficial a unui înscris ce nu a fost întocmit în România, pentru ca aceasta să pună în vedere părții sau, după caz, părților ce se prevalează de el să parcurgă procedura legală de confirmare a respectivei calități.

II. SUPRALEGALIZAREA ACTULUI OFICIAL STRĂIN

Supralegalizarea, reglementă de art. 1.093 C.pr.civ., reprezintă procedura de drept comun în materia certificării caracterului oficial al unui act întocmit în străinătate.

Din punct de vedere terminologic, noțiunea de „supralegalizare” evocă faptul că procedura este subsecventă unei legalizări anterioare. Într-adevăr, actul oficial străin a urmat deja, prin ipoteză, o procedură impusă de lege, pentru întocmirea sa valabilă, adică o procedură de „legalizare”. Într-o formulare jurisprudențială plastică, s-a reținut că „supralegalizarea este o operație ulterioară legalizării (de aceea se numește supralegalizare, adică o legalizare deasupra legalizării)”⁶.

Procedura de „supralegalizare” nu are, așadar, ca finalitate întocmirea sa valabilă, ci doar aplicarea unor marcaje care să permită instanțelor unui alt stat recunoașterea calității sale de act oficial. În felul acesta, supralegalizarea rezolvă problema practică a verificării de către instanța forului a pretinsului caracter oficial al unui act întocmit într-o altă țară.

Totodată, supralegalizarea permite și depășirea unui al doilea obstacol, conceptual, referitor la posibilitatea ca, pe teritoriul statului forului, să aibă calitate de acte oficiale înscrise întocmite de autorități străine. Întrucât un pilon al dreptului internațional public îl reprezintă principiul suveranității puterii de stat⁷, actelor emise de autorități publice le este

⁵ Conform art. 272 C.pr.civ., „Înscrisul sub semnătură privată este acela care poartă semnătura părților, indiferent de suportul său material. El nu este supus niciunei alte formalități, în afara excepțiilor anume prevăzute de lege”.

⁶ C. Ap. București, Secția a V-a Civilă, decizia civilă nr. 1189 din 27 iunie 2017, <https://www.rejust.ro>.

⁷ Pentru dezvoltări privind principiul suveranității, a se vedea: R. Miga-Beșteliu, *Drept internațional public*. Volumul I. Ediția 3, Ed. C.H. Beck, București, 2014, p. 24 și urm.; A. Năstase, D. Popescu, *Drept internațional public*, Casa de editură și presă „Șansa” S.R.L., București, 1997, p. 90 și urm.; I. Muraru, E.S. Tănăsescu, *Drept constituțional și*

recunoscut caracterul oficial doar pe teritoriul țării unde au fost întocmite. Pentru a înlătura obstacolul menționat, procedura de supralegalizare implică în mod necesar și intervenția unei autorități a statului forului. În felul acesta, actul oficial străin produce efecte pe teritoriul statului forului doar în urma acceptării sale formale prin intermediul supralegalizării.

Rezultă că supralegalizarea presupune o confirmare „în scară” a autenticității actului: mai întâi pe cale administrativă ierarhică, de către organul desemnat de statul în care actul a fost emis (statul de origine), apoi de către misiunea diplomatică română sau oficiul consular român în statul de origine ori misiunea diplomatică sau oficiul consular în România ale statului de origine și, în final, de către Ministerul Afacerilor Externe. Exemplificări ale acestei proceduri etapizate au fost reținute la nivel jurisprudențial. Astfel, într-o cauză având ca obiect recunoașterea unui certificat de divorț eliberat de autoritățile thailandeze, s-a constatat că „acest certificat depus în copie conformă cu originalul la dosar, poartă de asemenea, dovezile de supralegalizare pe cale administrativă ierarhică atât în statul de origine, existând în acest sens, ștampila și semnătura Ministerului Afacerilor Externe thailandez, cât și apoi, de misiunea diplomatică română din Thailanda și subsecvent, de Ministerul Afacerilor Externe al României, toate acestea pentru certificarea autenticității semnăturilor și sigiliilor aplicate pe acest certificat de divorț”⁸. Într-o altă cauză, având ca obiect recunoașterea în România a unei hotărâri de divorț pronunțate în Emiratele Arabe Unite, s-a reținut că „în acord cu prevederile art.1093 din Codul de Procedura Civilă, hotărârea de divorț menționată a fost supralegalizată pe cale administrativă: la data de 20.03.2019, Ministerul Afacerilor Externe și Cooperării Internaționale și Ministerul de Justiție din Emiratele Arabe Unite au legalizat semnătura aplicată pe hotărâre, iar Consulatul General al României în Dubai legalizat sigiliul și semnătura Ministerul Afacerilor Externe și Cooperării Internaționale și Ministerul de Justiție din Emiratele Arabe Unite”⁹. Astfel cum se poate observa, această ultimă hotărâre nu cercetează, însă, conform mențiunilor sale exprese, decât parcurgerea primelor două etape ale procedurii de supralegalizare. În măsura în care actul prezentat instanței nu prezintă și viza Ministerului Afacerilor Externe din România, procedura este informă.

Deși, la prima vedere, complicată și cronofagă, procedura stabilită de art. 1.093 C.pr.civ. răspunde în mod corespunzător problemelor identificate mai sus. Astfel, *cea dintâi autoritate implicată* în procedura de supralegalizare aparține, în mod necesar, statului de origine, întrucât numai aceasta este în măsură să cunoască și să certifice dacă actul este într-adevăr unul oficial. Privind din perspectiva vocației reale a unei autorități a forului de a stabili caracterul oficial al unui act străin, această etapă a supralegalizării operează o deplasare a criteriului pe baza căruia se face calificarea de la emitentul său (a cărui competență de a emite asemenea acte este dificil de verificat de către autoritățile forului) către organul care îl confirmă (prin ipoteză, un număr redus de entități ale statului de origine având o asemenea funcție)¹⁰. *Cea de-a doua etapă* este realizată de către o entitate aptă să cunoască organul

instituții politice. Volumul II. Ediția 16, Ed. C.H. Beck, București, 2024, p. 5; Ș. Deaconu, Drept constituțional și instituții politice. Volumul II. Ediția 16, Ed. C.H. Beck, București, 2025, p. 68 și urm.

⁸ C. Ap. București, Secția a III-a Civilă, decizia civilă nr. 173 din 3 martie 2020, <https://www.rejust.ro>.

⁹ Tb. Constanța, Secția I Civilă, Sentința civilă nr. 929 din 9 aprilie 2019, <https://www.rejust.ro>.

¹⁰ În ipoteza simetrică în care actul oficial este întocmit în România și urmează să fie prezentat unei autorități străine, art. 1.093 alin. (4) C.pr.civ. prevede că Ministerul Afacerilor Externe îi revine competența de a efectua supralegalizarea. Uneori este necesară o certificare anterioară a actului de către o altă autoritate română, astfel: actele întocmite sau legalizate de instanțele române se supralegalizează mai întâi de către Ministerul Justiției (art. 1.093 alin. (4) C.pr.civ.), actele notariale se supralegalizează mai întâi de către camerele notarilor publici (art. 139 din Legea nr. 36/1995 republicată în M. Of. nr. 237 din 19 martie 2018), actele de studii se vizează mai întâi de către

statului de origine ce a supralegalizat actul în etapa anterioară, respectiv de către agenții diplomatici sau funcționarii consulari ce reprezintă unul dintre cele două state implicate (statul de origine ori statul forului) pe teritoriul celuilalt. În fine, *cea de-a treia etapă*, prin implicarea Ministerului Afacerilor Externe, răspunde atât necesității practice de a conferi certitudine autorităților statului forului în ceea ce privește caracterul oficial al actului străin¹¹, cât și necesității diplomatice, de a respecta suveranitatea statului forului pe teritoriul căruia urmează să se valorifice un act oficial străin¹².

Întrucât, potrivit art. 1.093 C.pr.civ., actele oficiale străine „pot fi produse în fața instanțelor române numai dacă sunt supralegalizate”, în lipsa acestora, înscrisurile întocmite în străinătate nu beneficiază de forță probantă în România. În consecință, partea interesată nu se va putea prevala în România de un înscris oficial străin care nu a fost supralegalizat. În acest sens, într-o cauză având ca obiect recunoașterea unei hotărâri străine, s-a reținut că „hotărârea judecătorească nu este scutită de supralegalizare, iar partea care dorește să se folosească de aceasta în sensul recunoașterii (...) nu a procedat la supralegalizare, deși i s-a pus expres în vedere, sens în care, instanța considerând că nu sunt îndeplinite condițiile stipulate de legea română pentru recunoașterea înscrisului străin, urmează să respingă cererea formulată”¹³.

III. SCUTIREA PARȚIALĂ DE SUPRALEGALIZARE

Deși utilitatea sa este, astfel cum am putut observa, incontestabilă, supralegalizarea se dovedește în realitate un demers dificil pentru părți, ceea ce justifică eforturile depuse la nivel internațional (general sau regional) în vederea înlocuirii cu o procedură mai simplă sau chiar a eliminării sale în măsura în care sunt identificate alte instrumente care, indirect, să conducă la un rezultat similar.

O contribuție semnificativă în această direcție a avut-o *Conferința de la Haga de drept internațional privat* (în continuare „Conferința de la Haga”). Reunită pentru prima dată în anul 1893, această manifestare științifică s-a instituționalizat în anul 1951 odată cu adoptarea statutului său (intrat în vigoare în anul 1955), devenind o organizație internațională. Potrivit art. 1 din statut, Conferința de la Haga are ca scop să acționeze pentru unificarea progresivă a regulilor de drept internațional privat. În acest context, sub egida sa au fost adoptate circa 40

Centrul Național de Recunoaștere și Echivalare a Diplomelor (conform procedurii instituite de Ordinul nr. 4500/2024 privind aprobarea Normelor metodologice pentru vizarea actelor de studii, a anexelor la actele de studii și a documentelor școlare universitare emise de instituțiile de învățământ superior din România, publicat în M. Of. nr. 515 din 03 iunie 2024 și respectiv prin Ordinul nr. 4620/2024 privind aprobarea Metodologiei de recunoaștere și echivalare a actelor de studii de nivel preuniversitar obținute în străinătate și la organizațiile furnizoare de educație care școlarizează în baza unui curriculum al altui stat, pe teritoriul României, activități de învățământ preuniversitar, publicat în M. Of. nr. 677 din 15 iulie 2024 etc.

¹¹ Pentru Ministerul Afacerilor Externe caracterul oficial al actului străin este confirmat de supralegalizarea sa, în etapa anterioară,

după caz, de către agenții diplomatici sau funcționarii consulari români în statul de origine sau de către cei ai statului de origine acreditați în România. Pentru autoritatea română căreia îi este prezentat actul, caracterul său oficial este confirmat de supralegalizarea efectuată întotdeauna, în ultima etapă, de către Ministerul Afacerilor Externe.

¹² Prin supralegalizarea efectuată de către Ministerul Afacerilor Externe, statul forului „permite” actului oficial străin să își producă efectele pe teritoriul său.

¹³ Tb. pentru minori și familie Brașov, Sentința civilă nr. 182 din 6 iunie 2016, <https://www.rejust.ro>.

de convenții internaționale. În prezent, Conferința de la Haga numără 93 de state membre¹⁴, printre care și România care a acceptat statul său prin Legea nr. 25/1991¹⁵. Printre instrumentele juridice elaborate în cadrul acestei organizații internaționale, poate fi menționată și Convenția de la Haga (1961)¹⁶.

Deși, la prima vedere, convenția are ca scop să elimine supralegalizarea actelor oficiale străine, aspect ce pare a rezulta în mod explicit din denumirea actului normativ, în realitate finalitatea sa este doar aceea de a simplifica procedura menționată. În acest sens, preambulul Convenției de la Haga (1961) arată că scopul urmărit este „să suprima cerința supralegalizării diplomatice sau consulare a actelor oficiale străine”. Tot astfel, conform art. 2 teza a doua, „supralegalizarea, în sensul prezentei convenții, are în vedere numai formalitatea prin care agenții diplomatici sau consulari ai țării pe teritoriul căreia actul urmează să fie prezentat atestă veracitatea semnăturii, calitatea în care a acționat semnatarul actului sau, după caz, identitatea sigiliului și a ștampilei de pe acest act”. Comparând prevederea legală citată cu procedura în scară stabilită de art. 1.093 C.pr.civ., o concluzie preliminară ce se desprinde este aceea a eliminării etapei intermediare constând în supralegalizarea realizată de oficiile diplomatice sau consulare ale României în statul de origine ori ale statului de origine în România. Dacă examinăm, însă, și dispozițiile art. 3 alin. (1) din Convenția de la Haga (1961), „singura formalitate care ar putea fi cerută pentru a atesta veracitatea semnăturii, calitatea în care a acționat semnatarul actului sau, după caz, identitatea sigiliului sau a ștampilei de pe acest act, este aplicarea apostilei definite la art. 4, eliberată de către autoritatea competentă a statului din care emană documentul”. Rezultă, așadar, că nici supralegalizarea realizată de Ministerul Afacerilor Externe din România nu este compatibilă cu dispozițiile Convenției de la Haga (1961).

În concluzie, sub incidența convenției, singura formalitate ce poate fi aplicată actului oficial străin este certificarea sa de către autoritățile statului de origine, adică prima etapă a supralegalizării prevăzute de art. 1.093 C.pr.civ. De aceea, se poate afirma că prin Convenția de la Haga (1961) actele oficiale străine sunt scutite parțial de supralegalizare (adică de parcurgerea ultimelor două etape ale acesteia dacă de raportăm la dispozițiile art. 1.093 C.pr.civ.), nefiind însă suprimată în totalitate cerința supralegalizării. În același sens, jurisprudența a reținut că „apostila este o modalitate de supralegalizare a unui document, necesară pentru ca documentul să fie recunoscut într-o țară semnatară a Convenției, scopul aplicării sale fiind prevenirea utilizării unor acte false în vederea producerii de efecte juridice”¹⁷.

Răspunde această soluție celor două necesități evocate mai sus: instituirea unui mecanism de certificare a calității de act oficial a înscrisului prezentat instanței forului și, respectiv, respectarea suveranității naționale a statului forului? Apreciez că răspunsul este unul afirmativ. Pe de-o parte, Convenția de la Haga (1961) prevede că supralegalizarea de către

¹⁴ Acestora li se adaugă Uniunea Europeană. Pentru informații suplimentare, a se vedea pagina de internet a Conferinței de la Haga, <https://www.hcch.net>.

¹⁵ Legea nr. 25/1991 pentru acceptarea de către România a Statutului Conferinței de la Haga de drept internațional privat (M.Of. nr. 54 din 19 martie 1991).

¹⁶ Convenția numără, în prezent, 130 de state părți (<https://www.hcch.net>). Pentru o analiză a acesteia, a se vedea I. Leș, C. Jugastru (coord.) *Tratat de drept procesual civil. Volumul II. Căile de atac. Dispoziții privind asigurarea unei practici judiciare unitare. Procedurile speciale. Executarea silită. Procesul civil internațional*. Ediția a II-a revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2020, pp. 835-836.

¹⁷ C. Ap. București, Secția a III-a civilă și pentru cauze cu minori și de familie, Decizia civilă nr. 960 din 25 iunie 2019, <https://www.rejust.ro>.

autoritățile statului de origine trebuie realizată printr-un marcaj unic, apostila, ușor recognoscibil în țările părți la convenție în care actul ar putea fi folosit¹⁸. Pe de altă parte, utilizarea actului oficial străin, fără o acceptare prealabilă în statul forului, nu contravine principiului suveranității naționale a acestuia, câtă vreme acordul său este exprimat prin însăși ratificarea Convenției de la Haga (1961).

În ceea ce privește domeniul de aplicare al Convenției de la Haga (1961), *din punct de vedere teritorial* sunt avute în vedere doar actele oficiale emise pe teritoriul unui stat contractant care urmează a fi utilizate pe teritoriul unui alt stat contractant. Prin apostilarea actului de către autoritățile statului emitent, caracterul acestuia de act oficial va fi recunoscut automat în toate celelalte state contractante. *Din punct de vedere material*, convenția este aplicabilă cu privire la patru categorii de acte oficiale enumerate în art. 1, respectiv: a) documentele care emană de la o autoritate sau de la un funcționar al unei jurisdicții a statului, inclusiv cele care emană de la ministerul public, de la un grefier sau de la un executor judecătoresc; b) documentele administrative; c) actele notariale; d) declarațiile oficiale, cum ar fi: cele privind mențiuni de înregistrare, viza de investire cu dată certă și legalizări de semnătură, depuse pe un act sub semnătură privată. Includerea concretă a unui act oficial într-una dintre categoriile menționate este efectuată de către statul de origine, acesta fiind cel care decide dacă respectivul înscris poate să fie sau nu apostilat. Cu toate acestea, art. 1 elimină în mod expres din sfera de aplicare a convenției: documentele întocmite de agenți diplomatici sau consulari¹⁹ și documentele administrative care au legătură directă cu o operațiune comercială sau vamală.

În măsura în care un act oficial întocmit pe teritoriul unui stat contractant se include în domeniul de aplicare al Convenției de la Haga (1961), acesta urmează să fie apostilat la solicitarea părții interesate²⁰. Două cerințe tehnice sunt impuse de convenție pentru ca mecanismul instituit de aceasta să devină funcțional. *În primul rând*, conform art. 6, statele contractante trebuie să desemneze autoritățile competente să aplice apostila și să le notifice depozitarului convenției (Ministerul Afacerilor Externe al Țărilor de Jos). În cazul României, documentele care emană de la o autoritate sau de la un funcționar al unei jurisdicții a statului, inclusiv cele care emană de la Ministerul Public, de la un grefier sau de la un executor judecător, precum și declarațiile oficiale sunt apostilate de către tribunale, documentele administrative de către prefecturi, iar actele notariale de către camerele notarilor publici²¹. *În al doilea rând*, potrivit art. 7, fiecare stat contractant trebuie să țină un registru sau fișier al apostilelor eliberate.

¹⁸ Conform art. 4 din Convenția de la Haga (1961), apostila se aplică pe act sau pe o prelungire a acestuia și trebuie să corespundă modelului prevăzut în anexa actului normativ, astfel:

- apostila are forma unui pătrat cu latura de cel puțin 9 cm;
- titlul său este menționat în limba franceză, respectiv, "Apostille (Convention de la Haye du 5 octobre 1961)";
- conținutul său, cuprinzând mențiunile enumerate în anexă (referitoare la actul oficial și la autoritatea care îl certifică prin aplicarea apostilei) poate fi completat în limba statului de origine.

¹⁹ Aceste categorii de acte oficiale sunt *exceptate total de supralegalizare* prin art. 3 din Convenția europeană privind suprimarea cerinței legalizării pentru documentele întocmite de agenții diplomatici și funcționarii consulari, adoptată la Londra la 7 iunie 1968 (ratificată de România prin Legea nr. 114/2011, publicată în M. Of. nr. 470 din 5 iulie 2011). Pentru o listă a statelor părți, a se vedea <https://www.coe.int>

²⁰ Conform art. 5 alin. (1) din convenție, o asemenea calitate revine semnatarului actului sau altui deținător al acestuia.

²¹ Art. 2 din O.G. nr. 66/1999, completată prin Legea nr. 202/2010.

În contextul apariției și al extinderii utilizării înscrisurilor electronice, inclusiv al actelor oficiale emise în această formă, o provocare pentru mecanismul instituit de Convenția de la Haga (1961) o reprezintă apostilarea lor. În vederea adaptării convenției la noua realitate, anul 2006 marchează începutul implementării *Programului pilot al apostilei electronice*²². Acesta presupune două componente: eliberarea apostilei electronice (e-apostille) și ținerea registrului electronic (e-register)²³. În prezent, 64 de state au implementat integral sau parțial acest program²⁴. În cazul României proiectul apostilei electronice este implementat doar pentru actele administrative. Cu privire la acestea, instituția prefectului emite apostilă electronică²⁵, iar verificarea apostilei se poate realiza prin intermediul registrului electronic²⁶.

IV. SCUTIREA TOTALĂ DE SUPRALEGALIZARE

Spre deosebire de ipoteza analizată anterior, scutirea totală de supralegalizare presupune ca actul oficial străin să producă efecte pe teritoriul României fără a fi supus vreunei proceduri ulterioare celei care a fost necesară pentru întocmirea sa valabilă.

Potrivit art. 1.093 alin. (3) C.pr.civ., scutirea totală de supralegalizare poate fi dispusă:

- în temeiul legii;
- în temeiul unui tratat internațional la care România este parte²⁷. Astfel cum s-a reținut în jurisprudență, scutirea de supralegalizare implică și scutirea de apostilare: „dacă două sau mai multe state au înțeles să scutească folosirea actelor străine de supralegalizare, se prezumă că au înțeles să scutească folosirea lor și de la o formalitate echivalentă, chiar dacă

²² A se vedea, pentru conținutul acestuia, C. Bernasconi, The E-Apostille Pilot Program of the HCCH and the NNA, Hague Conference on Private International Law, 2006, <https://www.hcch.net>.

²³ Aplicarea apostilei electronice este compatibilă cu prevederile Convenției de la Haga (1961) întrucât art. 4 prevede doar cerința ca aceasta să fie aplicată direct pe document sau pe o prelungire a acestuia, în formatul prevăzut în anexă. În consecință, dacă actul este emis în format electronic, și apostila poate fi aplicată pe acesta în același format. De asemenea, art. 7 impune condiția ca evidența apostilelor eliberate să fie ținute cu ajutorul unui registru sau fișier, registrul electronic încadrându-se, în mod evident, în această categorie.

²⁴ Conform informațiilor disponibile pe site-ul Conferinței de la Haga (<https://www.hcch.net>), pe pagina consacrată apostilei.

²⁵ Apostila electronică se poate emite doar pentru actele administrative eliberate în format electronic. În schimb, dacă actul oficial este eliberat pe suport de hârtie, apostila se va aplica în format clasic (direct pe actul oficial sau pe o alonjă a acestuia).

²⁶ Pentru emiterea și verificarea apostilei electronice trebuie accesat site-ul <https://hub.mai.gov.ro>

²⁷ Spre exemplu, în această categorie se includ convențiile internaționale adoptate sub egida Conferinței de la Haga de drept internațional privat: Convenția privind facilitarea accesului internațional la justiție, încheiată la Haga la 25 octombrie 1980 (art. 10); Convenția privind notificarea și comunicarea în străinătate a actelor judiciare și extrajudiciare în materie civilă sau comercială, adoptată la Haga la 15 noiembrie 1965 (art. 3); Convenția privind obținerea de probe în străinătate în materie civilă sau comercială, adoptată la Haga la 18 martie 1970 (art. 3); Convenția privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea, executarea și cooperarea cu privire la răspunderea părintească și măsurile privind protecția copilului, adoptată la Haga la 19 octombrie 1996 (art. 43) etc.; Convenția europeană privind suprimarea cerinței legalizării pentru documentele întocmite de agenții diplomatici și funcționarii consulari, adoptată la Londra, la 7 iunie 1968 (art. 3). Distinct de convențiile adoptate sub egida Conferinței de la Haga de drept internațional privat, poate fi menționată și Convenția referitoare la eliberarea extraselor multilingve ale actelor de stare civilă, adoptată la Viena la 8 septembrie 1976, în cadrul Comisiei Internaționale de Stare Civilă [la care România a aderat prin Legea nr. 65/2012 (publicată în M. Of. nr. 277 din 26 aprilie 2012)], care, în art. 8 alin. (2), prevede că „extrasele emise în temeiul său sunt acceptate fără legalizare sau fără o formalitate echivalentă pe teritoriul fiecărui stat parte la prezenta convenție”.

este una simplificată”²⁸.

– în temeiul dreptului Uniunii Europene²⁹ [ipoteză nementionată expres de art. 1093 alin. (3) C.pr.civ.]; sau

– în condiții de reciprocitate. Apreciez că o asemenea scutire ar fi dispusă în mod direct de către instanța de judecată sau de către o altă autoritate română în fața căreia înscrisul ar fi prezentat. Întrucât legea nu prevede vreo cerință specială referitoare la reciprocitate, o simplă reciprocitate de fapt este suficientă pentru a fi incidente prevederile art. 1093 alin. (3) C.pr.civ.³⁰ Potrivit art. 2561 alin. (2) C.civ., îndeplinirea condiției reciprocității de fapt este prezumată până la proba contrară, care se stabilește de Ministerul Justiției prin consultare cu Ministerul Afacerilor Externe.

V. FORȚA PROBANTĂ A ACTELOR OFICIALE STRĂINE

Dreptul procesual civil român distinge, în ceea ce privește puterea doveditoare, între înscrisurile autentice și cele sub semnătură privată. Cele dintâi fac dovada până la declararea ca fals a înscrisului cu privire la constatările făcute personal de către cel care a autentificat actul; cu privire la alte aspecte (declarațiile părților cuprinse în înscris și, respectiv, mențiuni în legătură directă cu raportul juridic al părților) înscrisul face dovada până la proba contrară; în fine, celelalte mențiuni ale înscrisului constituie doar un început de dovadă scrisă (art. 270 C.pr.civ.). Înscrisurile sub semnătură privată fac dovada până la proba contrară, cu excepția mențiunilor din acestea care nu prezintă o legătură directă cu raportul juridic dintre părți și care pot constitui doar un început de dovadă scrisă (art. 273 C.pr.civ.)³¹.

În dreptul internațional privat, de principiu, forța probantă a unui mijloc de probă este stabilită de legea care cârmuiește și admisibilitatea acestuia³². În cazul înscrisurilor, normele conflictuale cuprinse în art. 1.091 și 1.108 C.pr.civ. permit efectuarea următoarelor distincții:

a) forța probantă a înscrisului constatator al unui act juridic este supusă legii locului încheierii actului sau legii alese de către părți, dacă legea locului încheierii actului juridic acordă părților o asemenea libertate [art. 1.091 alin. (1) C.pr.civ.]. Două precizări se impun. *În primul rând*, conform art. 1.091 alin. (3) C.pr.civ., legea română (*lex fori*) va deveni, totuși, aplicabilă dacă aceasta admite și alte mijloace de probă (inclusiv proba cu martori sau cu prezumții ale judecătorului). *În al doilea rând*, în cazul în care actul juridic este un contract, de principiu, prevederile art. 1.091 C.pr. civ. vor fi înlăturate de dispozițiile Regulamentului (CE) nr. 593/2008 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale (Roma I)³³. Potrivit art. 18 din Regulamentul Roma I, contractele pot fi probate cu orice mijloace de probă admise de legea

²⁸ C. Ap. București, Secția a III-a civilă și pentru cauze cu minori și de familie, Decizia civilă nr. 14 din 14 ianuarie 2025, <https://www.rejust.ro>.

²⁹ A se vedea Regulamentul (UE) nr. 1215/2012 (art. 61), Regulamentul (UE) 2020/1784 (art. 8), Regulamentul (UE) 2020/1783 (art. 5), Regulamentul (UE) nr. 2019/1111 (art. 90) etc.

³⁰ S. Zilberstein, Procesul civil internațional: normele de procedură din Legea nr. 105/1992 cu privire la reglementarea raporturilor de drept internațional privat, Ed. Lumina Lex, București, 1994, p. 104.

³¹ A se vedea, în materie, G. Boroi, M. Stancu, Drept procesual civil. Editia a 6-a, Ed. Hamangiu, București, 2023, p. 666 și urm.

³² I.P. Filipescu, A.I. Filipescu, Tratat de drept internațional privat. Ediție revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2007, p. 447; D. Lupașcu, D. Ungureanu, Drept internațional privat, Ed. Universul Juridic, București, 2012, p. 308.

³³ JO L 177 din 04 iulie 2008.

forului sau de legea aplicabilă formei contractului³⁴, cu condiția ca mijloacele de probă respective să poată fi administrate în fața instanței sesizate. În condițiile în care aplicarea Regulamentului Roma I este una universală (art. 2), rezultă că prevederile art. 1091 alin. (1) CPC sunt incidente numai în cazul actelor juridice unilaterale și al acelor contracte exceptate din domeniul de aplicare al regulamentului³⁵;

b) forța probantă a actelor de stare civilă (*instrumentum*) este determinată de legea locului unde a fost întocmit înscrisul invocat [art. 1.091 alin. (4) C.pr.civ.];

c) forța probantă a hotărârilor judecătorești este determinată în România de legea forului (legea română), iar, potrivit art. 1.108 alin. (3) C.pr.civ., proba contrară faptelor constatate de instanța străină poate fi făcută prin orice mijloace.

După cum se poate observa, distincția pe care legea română o face între înscrisul autentic și cel sub semnătură privată nu își menține utilitatea atunci când respectivul înscris este întocmit în străinătate, pentru simplul motiv că forța sa probantă în România nu va fi determinată în mod automat de art. 270 sau, după caz, de art. 273 C.pr.civ.

În consecință, deși actele de stare civilă și hotărârile judecătorești constituie înscrisuri autentice în dreptul român (conform art. 99 C.civ. și respectiv art. 433 C.pr.civ.), iar înscrisurile constatatoare ale unor acte juridice pot avea și ele un asemenea caracter în anumite situații [e.g. contractul de donație (art. 1.011 C.civ.), testamentul autentic (art. 1043 C.civ.) etc.], întocmirea lor în străinătate va face ca art. 270 C.pr.civ. (care conferă înscrisului autentic forță probantă până la declararea sa ca fals) să nu devină direct aplicabil, ci doar dacă legea aplicabilă este legea română.

Mai mult decât atât, chiar în măsura în care legea străină aplicabilă conferă unui anumit înscris o forță probantă superioară (similară celei stabilite în dreptul nostru de art. 270 C.pr.civ.), legea română tinde la atenuarea acesteia. Astfel, în cazul înscrisurilor care constată acte juridice, art. 1.091 alin. (3) C.pr.civ. permite proba actelor juridice și cu martori sau prezumții, indiferent de prevederile legii străine, dacă aceste mijloace sunt admise de legea română (*lex fori*). În același sens, am arătat mai sus, că art. 18 din Regulamentul Roma I prevede posibilitatea ca un contract să fie probat atât cu mijloacele prevăzute de legea străină (aplicabilă formei contractului), cât și cu acelea prevăzute de *lex fori*. În fine, în cazul hotărârilor judecătorești străine, forța probantă este stabilită direct de legea română, iar nu de legea statului de origine, și este inferioară celei pe care o au hotărârile judecătorești românești (art. 1.109 C.pr.civ.).

CONCLUZII

Analiza ce precedă permite formularea unui set de concluzii:

Mai întâi, un act oficial străin este un înscris emis de o autoritate publică dintr-o altă

³⁴ Potrivit art. 11 alin. (2) din Regulamentul Roma I, contractul este valabil din punctul de vedere al formei dacă respectă cerințele impuse de oricare dintre următoarele legi:

- legea care cârmuiește fondul acestuia;
- legea locului încheierii contractului;
- în cazul încheierii contractului între absenți, legea țării în care se află oricare dintre părți sau reprezentanții acestora la momentul încheierii contractului sau legea țării în care, la data respectivă, își avea reședința obișnuită oricare dintre părțile contractante.

³⁵ A se vedea, în materie, Ș.A.I. Stănescu, Procesul civil internațional. Ediția a 2-a revăzută și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2023, p. 33 și urm.

țară sau de către o altă entitate (de drept public sau privat) căreia i s-a conferit competența de a-l întocmi. Deși legea română conturează asemenea criterii, autoritatea română în fața căreia un înscris străin este prezentat nu va putea analiza singură, în mod direct, caracterul său de act oficial străin.

În al doilea rând, această imposibilitate practică face necesar concursul autorităților statului de origine pentru a confirma statutul de act oficial al respectivului înscris, prin supralegalizare sau apostilare.

În al treilea rând, eventualul conflict dintre intervenția autorităților statului de origine și principiul suveranității naționale este atenuat de acceptarea expresă a celei dintâi de către statul forului, fie prin implicarea propriilor autorități în procedura de supralegalizare, fie prin ratificarea unor instrumente internaționale care o simplifică sau o elimină.

În fine, odată recunoscut pe teritoriul României, actul oficial străin nu produce aceleași efecte ca și actul oficial întocmit de autoritățile române, ci forța sa probantă este stabilită de legea aplicabilă, determinată de regulile de drept internațional privat. Deși, principial, legea statului de origine este *lex causae* în această materie, dreptul român instituie unele ajustări (atenuări) în materia forței probante.